
Sprawozdanie z działalności Towarzystwa w 1997 r. : Sprawozdanie z działalności Wydziałów : Wydział I Językoznawstwa i Historii Literatury : Komisja Kultury Słowa (1996-1997)

Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego 60, 90-94

1997

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Drugą cechą ostatnich lat jest u nas kwestionowanie integracji ludnościowej na Ziemiach Zachodnich. Osadnicy pochodzenia kresowego mogli wreszcie publicznie głosić swe odczucie krzywdy wynikłe z konieczności opuszczenia przez nich terenów wschodnich Rzeczypospolitej, na Opolszczyźnie zaś, w pewnym zakresie także na innych terenach zachodnich rozpoczął się niemiecki ruch mniejszościowy. W tym samym czasie, może nieco później, mamy do czynienia na terenie Niemiec z wyraźnym zmniejszeniem się aktywności różnego typu organizacji propagujących idee wiązania naszych Ziemi Zachodnich z państwowością niemiecką.

W podłożu tego wszystkiego tkwi po obu stronach chęć bliższej współpracy Polaków i Niemców. Po obaleniu ustrojów monopartyjnych w Polsce i NRD nadszedł dla nas czas podpisania w 1990 r. traktatu ze zjednoczonymi Niemcami, potwierdzającego m. in. istniejącą granicę między obu państwami. W chwili obecnej zaś głównym czynnikiem wpływającym na wzajemne stosunki po obu stronach Odry i Nysy stały się aspiracje Polski do Unii Europejskiej i NATO. One zapewne będą kształtować w najbliższych latach świadomość Polaków i Niemców w odniesieniu do polskich Ziemi Zachodnich i Północnych.

PRZYPISY:

¹ Jest to szkic przygotowywanej większej pracy.

² Por. np. Czechy ok. 79 tys. km², Austria ok. 83 tys. km², Portugalia ok. 92 tys. km².

³ Ostatnio m. in. K. Jonca, *Ziemie Zachodnie i Północne Polski w najnowszej myśli politycznej (do 1945 r.)*, w pracy zbiorowej *Wrocław i Ziemie Zachodnie w perspektywie 50-lecia 1945–1995*, Sprawozdania Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego, Seria A, Wrocław 1996, s. 95. Pozostałych źródeł do niniejszego szkicu nie przytaczam uznając je za powszechnie znane.

Komisja Kultury Słowa (1996–1997)

Zgodnie z programem Komisji Kultury Słowa jej głównym celem jest upowszechnianie i pogłębianie poczucia odpowiedzialności za stan polszczyzny, a zwłaszcza za jakość formy tekstów funkcjonujących w komunikacji publicznej.

Biepośrednio za działalność Komisji odpowiada trzyosobowe prezydium. W bieżącej kadencji jego skład jest następujący: przewodnicząca – Kwiryna Handke, wiceprzewodnicząca – Halina Satkiewicz, sekretarz – Agnieszka Wyszomirska Do zadań Prezydium należy: a) przygotowanie i prowadzenie cyklu spotkań naukowych i popularnonaukowych; b) kontakty ze środowiskiem użytkowników języka polskiego, w tym zwłaszcza

z nauczycielami i uczniami; c) popularyzacja tematyki językowej, a także – działań Komisji.

Wyniki pracy Komisji w 1996 r.

Zorganizowano 9 spotkań, na których wygłoszono 12 referatów naukowych; jedno ze spotkań – wypełniły wystąpienia uczniów szkół licealnych (w grudniu, por. niżej); w spotkaniach uczestniczyło ogółem 292 osoby (z przewagą uczniów licealnych szkół warszawskich); łączna liczba wypowiedzi w dyskusjach: 98.

Oto tematy spotkań:

24 I Małgorzata Ostrówka, Anna Zielińska (dwa referaty nt.): Polacy z Kresów północno-wschodnich o swojej polszczyźnie (na podstawie badań terenowych z lat 1992–1995);

21 I Kwiryna Handke: *O projekcie słownika tekstów Stefana Żeromskiego*; Barbara Bartnicka: *Środki stylizacji językowej w Rapsodach Stefana Żeromskiego*;

20 III Krystyna Skarżyńska, Maria Urban (dwa referaty na temat): Wartości indywidualistyczne i wartości tradycyjne w podręcznikach języka polskiego dla klas I–IV;

17 IV Spotkanie poświęcone roboczej dyskusji nad koncepcją przygotowywanego cyklu opracowań poświęconych „Słownictwu Stefana Żeromskiego”

22 V Ewa Wolnicz-Pawłowska: *Co znaczą i o czym mówią nasze imiona i nazwiska* (wykład dla uczniów);

19 VI Paweł Kossowski: *Reklama telewizyjna w życiu dziecka – refleksje pedagogiczne*;

9 X Grażyna Bobilewicz: *Chimery polskich modernistów* (wykład dla uczniów);

20 XI Kwiryna Handke: *Czy Polki i Polacy mówią tak samo* (wykład dla uczniów);

11 XII Koledy, kantyczki, pastorałki – program przygotowali uczniowie czterech szkół licealnych wraz z polonistkami; program składał się z: czytania tekstu M. Dąbrowskiej *Boże Narodzenie*, objaśnienia genezy słów: gody, gwiazdka, kołęda, kantyczka, pastorałka oraz z gawęd o dziejach kołęd i pastorałek w polskiej tradycji.

W 1996 r. działalność Komisji była nastawiona przede wszystkim na pomoc szkole, a więc: współpracę z nauczycielami-polonistami i organizowanie wykładów dla uczniów, a także zachęcanie uczniów do aktywnego

uczestnictwa w poznawaniu języka. Sądzymy, że jest to w tej chwili najlepszy kierunek naszych starań „o naprawę języka”. Dlatego też w 1997 r. chcemy również rozwijać naszą działalność na tej właśnie płaszczyźnie. Zresztą już w tym roku znacznie się powiększyło grono nauczycieli bardzo zainteresowanych taką współpracą z Komisją.

Osobnym nurtem toczyły się prace nad przygotowaniem ankiety pt. „Nie dajmy zginąć słowom”. Ankieta, przygotowana przez K w i r y n ę H a n d k e i H a n n ę T a b o r s k ą, miała na celu zgromadzenie słownictwa języka polskiego, które w przeświadczeniu użytkowników wyszły lub wychodzą z języka, a proces ten byli oni w stanie zauważyć w ciągu ich życia.

Zgromadzono, opracowano i zinterpretowano cały materiał – co w rezultacie dało książkę pt. Nie dajmy zginąć słowom. Rzecz o odchodzącym słownictwie. Opracowanie całości K. Handke, H. Taborska oraz Irena Galsterowa. Książka ukazała się w grudniu 1996 r. jako publikacja Komisji Kultury Słowa Towarzystwa Naukowego Warszawskiego.

Wyniki pracy Komisji w 1997 r.

Za działalność Komisji odpowiada trzysobowe prezydium. W 1997 r. skład prezydium był następujący: przewodnicząca – K w r y n a H a n d k e, wiceprzewodnicząca – H a l i n a S a t k i e w i c z, sekretarz – A g n i e s z k a W y s z o m i r s k a. Do zadań prezydium należało: a) przygotowanie i prowadzenie cyklu spotkań naukowych i popularnonaukowych; b) kontakty ze środowiskiem użytkowników języka polskiego, w tym zwłaszcza z nauczycielami i uczniami; c) popularyzacja tematyki językowej, także – działań Komisji i Towarzystwa.

Zorganizowano 9 spotkań – z referatami naukowców lub wystąpieniami uczniów liceów (warszawskich). W spotkaniach uczestniczyło ogółem 332 osoby. Trzy spotkania przygotowali uczniowie (łącznie 56) wraz z nauczycielkami – polonistkami z następujących szkół warszawskich i pozawarszawskich:

Zespół Szkół nr 21 (K r y s t y n a S z y m b o r s k a); Liceum Ogólnokształcące nr 73 (U r s z u l a B i s k u p); Zespół Szkół Opto-Elektrycznych (M a r t a S o b o c i ń s k a); Niepubliczne Liceum Ogólnokształcące nr 49 (M a r i a D ą b r o w s k a); Zespół Szkół Zawodowych w Ożarowie Mazowieckim (W a n d a P o k r z y w n i c k a); Zespół Szkół Ekonomicznych nr 73 (A l i n a K a r a ś k i e w i c z).

Tematy spotkań:

29 I Z. L i c h a ń s k i – *Tradycja i współczesność retoryki*

24 II – spotkanie zorganizowane w ramach posiedzeń Wydziału I TNW) – K. Handke i H. Taborska zaprezentowały publikację „Nie dajmy zginąć słowom – Rzec o odchodzącym słownictwie” (autorstwa K. Handke, H. Popowskiej – Taborskiej, I. Galsterowej). W posiedzeniu uczestniczyły osoby, które nadesłały materiał językowy w odpowiedzi na ankietę „Nie dajmy zginąć słowom”.

26 II Zebranie wyborcze Komisji Kultury Słowa

Spotkanie zespołu opracowującego projekt tematu „Słownictwo tekstów Stefana Żeromskiego” (inicjatywa tematu powstała na posiedzeniu Wydziału I TNW w 1995 r., ale ostatecznie rozwinęła się poza TNW).

12 III Słownictwo i zwyczaje wielkanocne (program przygotowany przez uczniów – obejmował: 1. Teatr poezji, 2. Słownictwo związane z Wielkim Tygodniem i Wielkanocą, 3. Świecone na dworze, 4. Świecone wśród ludu, 5. Wielkanocny Poniedziałek, 6. Zwyczaje ostatnich Świąt Wielkanocnych, 7. Pieśń wielkanocna – były to głównie mini – referaty uczniów na powyższe tematy językowe, obyczajowe, folklorystyczne i kulturowe).

23 IV Hanna Taborska – *O nazwach diabłów i demonów*

7 V Kwiryna Handke – *Nieoficjalne nazwy miar w języku polskim* (wykład dla uczniów).

11 VI Słownictwo i obyczaje związane z rokiem obrzędowym, tym razem nt. „Od nocy Kupały do nocy Świętojańskiej” (program przygotowany przez uczniów – analogiczny jak poprzedni związany z Wielką Nocą)

12. XI *Dziady* Mickiewiczowskie i dziady obrzędowe (program przygotowany przez uczniów; oprócz mini – referatów na tematy językowe i obrzędowe, inscenizacja fragmentów II części *Dziadów* A. Mickiewicza)

10. XII Polszczyzna kresowa i Bohatyrowicze:

– Iryda Grek-Pabisowa – *O polszczyźnie kresowej*;

– Janusz Zakrzeński – *Opowiadanie o dzisiejszych Bohatyrowiczach, w związku z Jego rolami filmowymi i kontraktowymi z mieszkańcami Bohatyrowicz.*

Na spotkaniach wyłoniły się dwa istotne projekty na przyszłość:

1. Wprowadzenie do programu nauczania dla szkół retoryki (powrót do tradycji), a nawet przygotowania podręcznika retoryki, na co wyraził

zgodę Jakub Lichański; organizatorem dalszych działań ma być Marta Sobocińska, Przewodnicząca Stowarzyszenia Nauczycieli Polonistów.

2. Nawiązanie kontaktu, z prośbą o współpracę z KKS, z Krystyną Mazur z PWST w Warszawie.

Członek Komisji Kultury Słowa, Wiesława Zychowicz zaprosiła do swojej audycji radiowej *Echo H. T a b o r s k a , K. H a n d k e* – autorki, oraz Ryszarda Handke – jednego z uczestników ankiety, na rozmowę w pierwszym programie Polskiego Radia na temat wydanej książki „Nie dajmy zginąć słowom” (18.III)

W planie pracy Komisji na 1998 r. przewidywane są między innymi „Warsztaty językowe” dla uczniów, poświęcone: analizie i budowie tekstów wypowiedzi (będzie to realizacja jednego z celów Komisji, tj. dbałości o jakość formy tekstów funkcjonujących w komunikacji publicznej); w projekcie – zajęcia prowadzone przez językoznawcę, literaturoznawcę, retoryka i logika.

Językowa Komisja Sławistyczna

W 1997 r. Językowa Komisja Sławistyczna kontynuowała prace nad systemem informacji bibliograficznej w zakresie europejskiego i pozaeuropejskiego językoznawstwa sławistycznego. Podjęto i wykonano następujące zadania:

1. Opracowanie rzeczowe i formalne 7 tysięcy opisów bibliograficznych z zakresu europejskiego językoznawstwa sławistycznego za 1994 r. wraz z uzupełnieniami za lata 1992–1993. Udział brali w tych pracach polscy i zagraniczni slawiści.
2. Rozbudowanie bibliograficznej bazy danych europejskiego językoznawstwa sławistycznego o 7 tysięcy rekordów posiadających strukturę zgodną z krajowymi i międzynarodowymi normami.
3. Opracowanie i złożenie do druku międzynarodowej *Bibliografii językoznawstwa sławistycznego za rok 1994 z uzupełnieniami za lata 1992–1993*, pod red. Z. Rudnik-Karwatowej. Warszawa: Sławistyczny Ośrodek Wydawniczy, 821 stron, obj. 55 ark. wyd.
4. W ramach prac badawczych nad opracowaniem nowoczesnego systemu informacji dokumentacyjnej wykonano następujące zadania:
5. a) Kontynuacja gromadzenia podstawowej leksyki języka słów kluczowych językoznawstwa sławistycznego z bieżącej literatury;